

КЛЮЧОВІ ПОЛОЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕСПУБЛІКИ ІТАЛІЯ

Нікішина Ю.І.

У статті представлено огляд ключових моментів Стратегії сталого розвитку Республіки Італія. Проаналізовано європейський досвід щодо запровадження процесу сталого розвитку як механізму збалансованого функціонування соціо-еколого-економічних систем та наведено теоретичні та практичні рекомендації, що можуть бути використані й Україною.

Постановка проблеми в загальному виді та актуальність теми дослідження. Аналіз сучасної ситуації, що склалася у світі в ході розвитку людства, показує необхідність розробки цілісного, науково обґрунтованого підходу щодо переходу до сталого збалансованого соціо-еколого-економічного розвитку. Зокрема, засобів здійснення, етапів здійснення, узгодження колективних дій суспільства та розробки реально діючих ефективних механізмів щодо забезпечення реалізації цих процесів. Це, в свою чергу, вимагає значного розширення існуючої теоретико-методологічної бази з питань сталого розвитку.

Необхідність практичного впровадження сталого розвитку була проголошена на ще у 1992 році на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-92), яка ухвалила «Порядок денний на XXI століття». Розділ 8. «Порядку денного...» містить звернення до країн прийняти національні стратегії сталого розвитку, які повинні розроблятися на основі різних секторальних економічних, соціальних і екологічних програм і планів, які реалізуються у країні, та забезпечувати їх узгодженість.

Через п'ять років після Ріо-92, спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН, що відбулася в 1997 році знову відзначила важливість НССР і поставила завдання щодо їх розробки та підготовки до 2002 року.

В 2002 році учасники саміту в Йоганнесбурзі сформулювали завдання для усіх країн світу не тільки розробити національні стратегії сталого розвитку, але також розпочати їх здійснення до 2005 року.

У 2004 р., за даними ООН, понад 50 країн повідомили, що вони мають Національні стратегії сталого розвитку, а 65 країн зазначили, що їхні Національні плани містять елементи сталого розвитку (рис.1).

У червні 2012 року у Ріо-де-Жанейро відбулася конференція ООН зі сталого розвитку під назвою «Ріо+20: майбутнє, якого ми хочемо». Основними цілями якої стали: підтримка прихильності сталого розвитку на політичному рівні, оцінка успіхів і виправлення недоліків при виконанні взятих на себе зобов'язань та розгляд нових і невідкладних проблем, що виникають.

Поклавши в основу подальшого розвитку держави добробут і безпеку людини, її прагнення жити у гармонії з природою, взявши до уваги основні ідеї і принципи, закріплені у Декларації Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища та розвитку від 14 червня 1992 року та в контексті рішень Конференції ООН зі сталого розвитку «Ріо+20: майбутнє, якого ми хочемо» (червень, 2012 р., Ріо-де-Жанейро), Україна поступово реалізує процес змін, що забезпечує перехід до сталого розвитку держави.

Рис. 1. Хронологія формування наукових основ щодо впровадження сталого розвитку

Ситуація в Україні, яка склалася на початок ХХІ століття характеризується екологічною кризою і тому, на даний час, досить

складно визначити систему механізмів забезпечення переходу України до моделі сталого розвитку. Але реалії сьогодення в Україні підтверджують, на жаль, застосування практики прийняття економічних, соціальних, технологічних і екологічних рішень без необхідного ув'язування їх в єдину комплексну систему на основі перспективної та збалансованої стратегії розвитку держави у XXI столітті.

Метою переходу України до сталого розвитку є забезпечення високої якості життя нинішнього і майбутніх поколінь шляхом збалансованого соціально-економічного зростання, забезпечення можливості відтворення навколишнього природного середовища, раціонального використання природно-ресурсного потенціалу країни, забезпечення здоров'я людини, її екологічної та соціальної захищеності.

З огляду на тенденції світового розвитку, накопичений національний і міжнародний досвід, рішення та рекомендації міжнародних форумів слід дійти висновку, що перспективи формування й реалізації національної політики сталого розвитку України мають визначатися на основі паритетності економічних, соціальних, екологічних й історико-культурних, а також інших інтересів суспільства, забезпечувати задоволення сучасних національних і міжнародних потреб, не загрожуючи можливості задоволення потреб майбутніх поколінь.

Мета роботи полягає в аналітичному огляді існуючого європейського досвіду щодо процесу переходу до сталого розвитку та практичних пропозиціях і рекомендаціях, які можуть бути використані й Україною.

Результат проведеного аналізу наукових джерел. Доволі цікавим є досвід республіки Італія щодо впровадження Стратегії сталого розвитку у п'ять кроків. Розглянувши доповідь міністра Департаменту навколишнього середовища Італії Коррадо Кліні, що буде обговорюватися урядом Республіки Італії у найближчі тижні, можемо прослідкувати у ній суттєвий вплив Європейських стратегій сталого розвитку (Європа-2020, Європа -2050), що включають програми, директиви і правила з охорони навколишнього середовища і є рухомою силою для зростання конкурентоспроможності й розвитку економіки в контексті сталого розвитку.

Зокрема, основними пріоритетними завданнями визначено наступні:

- юридичні зобов'язання держав-членів ЄС щодо правил і директиви «клімат-енергетичного пакету», в якому викладені цілі та

політика у області «декарбонізації європейської економіки». Кожна держава-член має затвердити Національний план дій по скороченню викидів у всіх секторах господарської діяльності (промисловість, транспорт, житлово-комунальний комплекс, сільське господарство, лісове господарство, управління відходами);

- правила та керуючі принципи для забезпечення безпеки на територіях, які схильні до активних гідрологічних явищ (повені, підтоплення);

- правила та принципи щодо відновлення ґрунтів, застосування принципу «забруднювач платить» через визнання обсягів нанесених збитків навколишньому середовищу за визначеними критеріями, а також для процедури покриття витрат на програми реабілітації ґрунтів;

- положення про Директиви по відходам, що встановлюють пріоритет утилізації та відновлення матеріалів та енергії;

- правила та керуючі принципи для комплексного управління водним циклом, що встановлюють: ефективне використання та скорочення споживання, у тому числі шляхом підтримки водокористування та відповідних цін на експлуатаційні витрати; збір та очистку стічних вод до розміщення у водоприймачі (річки, озера, моря); переробка та відновлення очищених стічних вод для сільськогосподарського та промислового використання.

Основні результати дослідження. Попри відмінності національних стратегій сталого розвитку різних країн, які обумовлені низкою об'єктивних і суб'єктивних причин, можна відзначити низку ключових спільних рис, що можуть бути використані й Україною, наприклад, з досвіду Італії, а саме:

- розвиток національної мережі «зелених» технологій, перш за все у енергетиці (акцент зроблено на альтернативну енергетику) та хімії;

- заходи щодо підвищення енергоефективності у всіх секторах національної економіки, збільшення кількості використання відновлюваних джерел енергії; затвердження Національного плану дій по скороченню викидів вуглекислого газу та інших небезпечних парникових газів;

- ЕСО-ефективність будівель;

- відновлення та утилізація відходів;

- просування експорту та імпорту «зелених» технологій;

- зміна виду транспортних перевезень на користь залізничних;

- запровадження платного руху для автомобілів, автобусів та вантажівок на автомагістралях та дорогах, залежно від питомих викидів ними вуглекислого газу на 1 кілометр (поняття «євровіньетка» - ваучери оплати дорожнього податку. Цей захід вже давно функціонує у багатьох

країнах Євросоюзу і має подвійний ефект використання – як спосіб контролювання і регулювання шкідливих викидів та як спосіб заробітку фінансових коштів для програми сталої мобільності. Ці кошти йдуть до Національного фонду сталої мобільності Європейського союзу;

- відновлення та розвиток промислових зон та припинення діяльності шкідливих підприємств і виробництв у міських районах;

- комплексне регулювання процесу переробки та відновлення відходів з визначеним порядком встановлення тарифів, а також штрафів за невиконання, органами місцевого самоврядування;

- комплексне управління водними ресурсами, що передбачає баланс між різними видами використання води (промисловість, енергетика, сільське господарство, побутове споживання) та повторного використання очищених стічних вод, зокрема, у сільському господарстві та промисловості.

Національна стратегія сталого розвитку призначена проаналізувати тенденції економічного, соціального і екологічного розвитку країни, оцінити комплекс взаємопов'язаних напрямів політики і планів, ідентифікувати головні проблеми. На цьому базисі Національна стратегія сталого розвитку є способом правильно сформулювати стратегічні цілі і почати необхідні дії щодо сталого розвитку, намітити й імпліментувати інституційні реформи, поліпшити політику зближення секторів і виграти від взаємодії у цій діяльності. Отже, Україні вкрай необхідна розробка такої Стратегії, яка поєднала б у собі завдання поточного реформування економіки та водночас заклала б підвалини ідейно нової моделі розвитку економіки і суспільства, заснованої на принципах сталого розвитку. Ця стратегія має забезпечити зупинення деградаційних процесів у природі і суспільстві, реабілітацію навколишнього техногенно зміненого середовища, зміну традиційної моделі економічного зростання за будь-яку ціну моделлю сталого економічного розвитку, створення матеріального достатку, відповідного потенціалу країни, максимальне скорочення витрат корисних копалин у господарській діяльності за рахунок їх ефективного використання та заміну їх поновлювальними ресурсами; повноцінне використання громадської ініціативи та інтелектуальних ресурсів, введення активної демографічної та міграційної політики, міжнародне співробітництво задля участі у якнайбільш справедливому розподілі прав на використання природних ресурсів, зміцнення позицій у світовій торгівлі завдяки екологізації виробництва товарів і послуг.

З огляду на тенденції світового розвитку, накопичений національний і міжнародний досвід, рішення та рекомендації міжнародних форумів слід дійти висновку, що перспективи формування й реалізації національної політики сталого розвитку України мають визначатися на основі паритетності економічних, соціальних,

екологічних й історико-культурних, а також інших інтересів суспільства, забезпечувати задоволення сучасних національних і міжнародних потреб, не загрожуючи можливості задоволення потреб майбутніх поколінь.

Висновки. Таким чином, розглянувши і проаналізувавши стратегію сталого розвитку Республіки Італія, можна зробити висновок про доцільність використання Україною європейського досвіду, а також акцентовано увагу на ключових моментах стратегії як на теоретичних та практичних рекомендаціях, що можуть бути використані Україною з метою розширення теоретико-методологічної бази.

Література

1. Acquisti verdi per la Pubblica Amministrazione: stato dell'arte, evoluzione normativa e indicazioni metodologiche - Ministero dell'ambiente e della Tutela del Territorio Direzione generale Salvaguardia Ambientale - Divisione VIII – Apat Servizio Interdipartimentale per le Certificazioni Ambientali. 2012.
2. Gli indicatori per lo sviluppo sostenibile nel mediterraneo // Roberta Pignatelli APAT, Dipartimento Stato dell'Ambiente e Metrologia Ambientale. – 2010
3. La scheda «Italia» del network Europeo ESDN per lo sviluppo sostenibile // Basic information <http://www.sd-network.eu/?k=country%20profiles>

Abstract

Nikishina Y.I.

KEY PROVISIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGY OF ITALY REPUBLIC

The article provides an overview of key moments Sustainable Development Strategy of the Republic of Italy. Analysis of the European experience of implementation of sustainable development as a mechanism for sustainable functioning of socio-ecological-economic systems and the theoretical and practical recommendations that can be used and Ukraine.